

2024-03-29 Nr. NV-709

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-24-73(2), 24-74(2), 24-75(2), 24-310 TAIS-23-17003(3), 23-17002(3), 24-1046(2), 24-5039		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 3, 60, 99, 100, 100(1), 100(2), 100(3), 103, 107, 108, 109, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 147(1), 147(2), 148, 149, 150, 151, 151(1), 152, 152(1), 156, 157, 159, 160, 161, 162, 169, 170, 170(1), 170(2), 172, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 185, 188, 189, 189(1), 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 198(1), 198(2), 202, 206, 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 217, 218, 224, 229, 231, 232, 233, 234, 236, 238, 242, 250, 250(2), 250(4), 250(5), 251, 256, 256(1), 257, 257(1), 258, 259, 262, 265, 267, 267(1), 267(2), 267(3), 268, 270, 270(2), 270(3), 273, 274, 275, 276, 276(1), 276(2), 276(3), 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 292, 292(1), 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 302(1), 303, 304, 306, 306(1), 306(2), 307, 308, 308(1), 309, 310, 311 IR 312 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO (toliau – BK projektas), LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 362(1) STRAIPSNIO PAKEITIMO (toliau–BPK projektas) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO (toliau–KŽĮ projektas) PROJEKTŲ (toliau–Įstatymų projektai)		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Teisingumo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2024-03-26	<i>Pasirenkama</i> ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA
<p>Įstatymų projektai parengti atsižvelgiant į tai, kad baudžiamojo įstatymo sankcijų struktūra per 20 metų nuo Baudžiamojo kodekso įsigaliojimo nebuvo sistemiškai peržiūrėta bei įvertinta, dažnu atveju bausmių sistema nesuderinama su proporcingumo ir teisingumo principų reikalavimais:</p> <ul style="list-style-type: none">• baudžiamojo įstatymo sankcijų struktūrai trūksta subalansavimo, sistemiskumo ir tarpusavio suderinamumo;• daugelio bausmių įtvirtinimas nusikalstamų veikų sankcijose nėra paremtas sisteminiu požiūriu, dėl ko teismui nesudaromos tinkamos galimybės individualizuoti kaltininkui skiriamą bausmę;• sunkių ir labai sunkių nusikaltimų sankcijų sistema yra išbalansuota, nenumatytos jokios apatinės laisvės atėmimo bausmės ribos, todėl dažnai nėra galimybės skirti nusikalstamos veikos pavojingumą, atitinkančios bausmės arba jos yra per švelnios;• baudžiamajame įstatyme nustatytos minimalios ir maksimalios laisvės atėmimo bausmių ribos neužtikrina atitikimo teisingumo, proporcingumo ir ultima ratio principams;• dėl dažnai skiriamos laisvės atėmimo bausmės, mažėja nuteistųjų asmenų efektyvios resocializacijos galimybė.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS
<p>BK projektu siūloma:</p> <ol style="list-style-type: none">1. sudaryti teismams galimybes tinkamai individualizuoti kaltininkui skirtiną bausmę, riboti laisvės atėmimo bausmės taikymą mažiau pavojingų nusikaltimų kategorijose, siekiant pilna apimtimi įgyvendinti BK 55 straipsnyje įtvirtintas baudžiamosios atsakomybės taikymo nuostatas;2. koreguoti minimalias ir maksimalias laisvės atėmimo bausmių ribas, užtikrinant jų atitikimą teisingumo, proporcingumo ir ultima ratio principams;3. į baudžiamųjų nusižengimų ir nesunkių nusikaltimų sankcijas inkorporuoti visas laisvės atėmimui alternatyvias bausmes; iš apysunkių nusikaltimų sankcijų šalinti švelniausia bausmę – viešuosius darbus, kaip per švelnią apysunkių nusikaltimų kategorijai, t. y. numatyti bausmių rūšių gradaciją pagal nusikaltimų pavojingumą (išskiriant viešųjų darbų bausmę kaip tinkamą taikyti švelniausio pobūdžio tyčinėms nusikalstamosioms veikoms–baudžiamiesiems nusižengimams

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

ir nesunkiems nusikaltimams; o apysunkių nusikaltimų sankcijos papildant kitomis alternatyviomis bausmėmis – bauda ir (ar) laisvės apribojimu¹;

4. suderinti tarpusavyje laisvės atėmimo bausmes ir švelninti laisvės atėmimo bausmes už mažiau pavojingas tam tikras nusikalstamas veikas;

5. subalansuoti sankcijas už BK numatytus neatsargius sunkius sveikatos sutrikdymus ir neatsargius gyvybės atėmimus, tais atvejais, kai nusikalstami veiksmai padaromi pažeidžiant teisės aktų nustatytas specialias elgesio saugumo taisykles;

6. subalansuoti baudžiamąją politiką už seksualinio pobūdžio nusikalstamas veikas, sankcijos už pavojingiausių seksualinės prievartos atvejus papildyti minimaliomis laisvės atėmimo ribomis; iš seksualinės prievartos nusikaltimų pašalinti baudos bausmę;

7. sistemškai subalansuoti ir sugriežtinti baudžiamąją politiką už nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu tarnybos ar valstybės paslaptimis;

8. atsisakyti bausmės skyrimo „vidurkio“ taisyklės ir pavojingiausiuose sunkiuose ir labai sunkiuose nusikaltimuose įtvirtinti šiuo metu nenustatytas minimalias laisvės atėmimo bausmių ribas už nusikaltimus prieš vaikus, seksualinės prievartos ir seksualinio išnaudojimo nusikaltimuose, smurtiniuose nusikaltimuose, teroristiniuose ir kitose nusikalstamose veikose;

9. sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę, didinti tiek minimalias, tiek maksimalias sankcijose nurodytas laisvės atėmimo bausmės ribas už nusikaltimus žmogiškumui ir karo nusikaltimus, smurtinius nusikaltimus, seksualinį asmenų išnaudojimą, neteisėtą disponavimą pavojingomis medžiagomis ir kitas nusikalstamas veikas;

10. BK projektu siūlomais BK 3 straipsnio pakeitimais įgyvendinamos Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 18 d. nutarimo Nr. KT11-N4/2014 nuostatos;

11. BK projektu siūlomi BK 60, 129, 135, 138, 169, 170 ir 170(1) straipsnių pakeitimai padaryti, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą byloje Nr. C 344/203, kuriame Teisingumo teismas konstatavo, kad Direktyvos 2000/78/EB 1 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame esantys žodžiai „religija ar įsitikinimai“ yra vienas diskriminacijos pagrindas, apimantis tiek religinius, tiek filosofinius ar dvasinius įsitikinimus, taip pat, kad pagal jurisprudenciją diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų pagrindas turi būti atskirtas nuo politinėms ar kitokioms pažiūroms grindžiamo pagrindo;

12. BPK projektu siūlomais pakeitimais, siekiant palengvinti teismų veiklą, įsigaliojus BK projekto pakeitimams, sprendžiant tikėtinus prašymus dėl priimtų nuosprendžių peržiūros, nustatoma aiškesnė tokių nuteistųjų prašymų nagrinėjimo tvarka;

13. Kriminalinės žvalgybos įstatymo 8 straipsnio nuostatas siūloma suderinti su BK projekto pakeitimais, t. y. patikslinti kriminalinės žvalgybos tyrimo pagrindus, kai turima informacijos apie rengiamą, daromą ir padarytą labai sunkų ar sunkų nusikaltimą arba apie apysunkius nusikaltimus, kai gali būti pradėtas kriminalinės žvalgybos tyrimas.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymų projektų rengėjai siūlo, kad Baudžiamojo kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso bei Kriminalinės žvalgybos įstatymo pakeitimai įsigaliotų nuo 2024 m. lapkričio 1 d.

Numatytos BK pakeitimo projekto įsigaliojimo ir taikymo nuostatos, siekiant sureguliuoti galimą teismų darbo krūvių padidėjimą, sprendžiant prašymus dėl priimtų nuosprendžių peržiūros, nustatyta aiškesnė tokių nuteistųjų prašymų nagrinėjimo tvarka.

Įstatymams įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti, taip pat priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių teisės aktų nereikės.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Į Įstatymų projektų derinimą įtraukti Generalinės prokuratūra, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, Lietuvos apygardų teismai, Teisėjų taryba, Vidaus reikalų ministerija, Narkotikų tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutas, Prezidento kanceliarija, Lietuvos advokatūra, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, taip pat Baudžiamojo kodekso priežiūros komitetas.

¹ BK projektu, reformuojant sankcijų struktūrą: viešųjų darbų bausme papildomos 65 sankcijos, pašalinama iš 7 sankcijų (iš apysunkių nusikaltimų); baudos bausme papildoma 11 sankcijų, pašalinama iš 17 sankcijų (iš smurtinio ir seksualinio pobūdžio nusikalstamų veikų); laisvės apribojimo bausme papildomos 92 nusikaltimų sankcijos (nesunkiuose ir apysunkiuose nusikaltimuose); arešto bausme papildomos 27 sankcijos, pašalinama iš 7 sankcijų (iš pačių pavojingiausių sunkių nusikaltimų).

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Įstatymų projektai iš esmės suderinti su suinteresuotomis institucijomis.

BK projekto rengimo metu buvo įvertinti Generalinės prokuratūros, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, Lietuvos apygardų teismų, Teisėjų tarybos, Vidaus reikalų ministerijos, Narkotikų tabako ir alkoholio kontrolės departamento, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto gauti pasiūlymai dėl baudžiamojo įstatymo nuostatų pakeitimo.

Įstatymų projektai derinti su Teisėjų taryba, Vidaus reikalų ministerija, Generaline prokuratūra, Prezidento kanceliarija, Lietuvos advokatūra, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla, Vilniaus universiteto Teisės fakultetu, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetu, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutu.

Parengtas BK projektas aptartas su Baudžiamojo kodekso priežiūros komiteto nariais bei tikslintas pagal šio komiteto posėdžio metu vykusių diskusijų rezultatus.

Įstatymų projektus apsvarsčius 2024 m. kovo 5 d. tarpinstituciniame pasitarime, Įstatymų projektų aiškinamasis raštas papildytas bei lydimieji dokumentai patikslinti pagal Vyriausybės kanclerės, Ministro pirmininko patarėjų bei Viešojo valdymo grupės pastabas ir pasiūlymus. Pateikta detalizuota informacija, statistika bei duomenimis apie įstatymų projektais siekiamus baudžiamosios politikos pokyčio tikslus, priežastys, papildomai įvertintas galimas baudžiamąją atsakomybę švelninančių nuostatų poveikis teismų darbo krūviams, baudžiamųjų bylų teisingumui, kriminogeninei situacijai, bausmių vykdymo sistemos, valstybės biudžetui; taip pat patikslintos baudžiamojo įstatymo įsigaliojimo nuostatos, papildomai parengtas ir pateiktas baudžiamojo proceso įstatymo atitinkamų nuostatų pakeitimo projektas.

Įstatymų projektus pakartotinai apsvarsčius 2024 m. kovo 26 d. tarpinstituciniame pasitarime, papildomų pastabų ar pasiūlymų nebuvo pateikta.

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pakartotinai pateiktiems Įstatymų projektas pastabų ir pasiūlymų neturi (2024 m. kovo 26 d. išvada Nr. NV-665).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

BK projektu įgyvendinama Aštuonioliktosios Vyriausybės programos, patvirtintos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 193.6. p. nuostatos (Baudžiamojo kodekso ex post vertinimas), įgyvendinimo priemonė – atlikti nusikalstamų veikų sankcijų sistemos analizę, įvertinti jų proporcingumą, pagrįstumą ir tarpusavio suderinamumą, parengti Baudžiamojo kodekso pakeitimus (8.2.8 punktas).

Įstatymų projektai įtraukti į Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, patvirtintą Vyriausybės 2023 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 1006.

Įgyvendinant Aštuonioliktosios Vyriausybės programos įgyvendinimo nuostatų planą:

✓ Seimas patvirtino Vyriausybės pateiktą Baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224(1), 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267(1), 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253(2), 256(2), 260(1), 266(1), 267(2), 267(3), 276(4), 282(1) straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą (2023 m. balandžio 27 d. Nr. XIV-1925), įvertinant valstybės baudžiamosios politikos (kaip ultima ratio priemonės) pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, numatant proporcingą baudžiamąją atsakomybę už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas; nustatant pagrįstas baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas bei subalansuojant ir proporcingai padidinant nusikaltimų sudėčių ekonominiais rodikliais pagrįstų požymių dydžius; orientuojant teisėsaugos ir teisminės institucijas į pavojingiausių, sudėtingiausių ir didžiausią žalą valstybei bei visuomenei darančių nusikaltimų išaiškinimą ir nagrinėjimą.

✓ Vyriausybė Seimui yra pateikusi Baudžiamojo kodekso 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 52, 54, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72¹, 72², 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 98, 243 ir 244 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 5¹, 40¹, 58¹, 72⁵, 72⁶, 72⁷, 72⁸ ir 72⁹ straipsniais įstatymo, BPK 53, 217, 307, 338, 357, 392 ir 405 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 357¹ straipsniu įstatymo projektus (XIVP-3066; XIVP-3067), kuriais atliekama sisteminė Baudžiamojo kodekso bendrosios dalies nuostatų peržiūra; vertinamas baudžiamosios politikos, kaip ultima ratio priemonės, pagrįstumas, proporcingumas, veiksmingumas, kartu užtikrinant teisingumo, proporcingumo bei teisėtumo principų įgyvendinimą realizuojant baudžiamąją atsakomybę tiek fizinių, tiek juridinių asmenų atžvilgiu; peržiūrimos atitinkamos bausmės bei bausmių skyrimo taisyklės.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Artūras Norkevičius

Viešojo valdymo grupė, vyresnysis patarėjas